

HỌC VIỆN KTQS
KHOA CÔNG NGHỆ THÔNG TIN

***Chương 6.* Các cấu trúc điều khiển**

Học phần: LẬP TRÌNH CƠ BẢN

Tài liệu tham khảo

- ▶ *Kỹ thuật lập trình C: cơ sở và nâng cao*, Phạm Văn Ất (thư viện). Chương 5
- ▶ *The C programming language 2nd Edition*, Brian Kernighan and Dennis Ritchie, Prentice Hall Software Series. Chương 3.

Nội dung

- Tìm hiểu về cấu trúc lựa chọn
  - Lệnh if
    - Lệnh if – else
    - Lệnh nhiều if
    - Lệnh if lồng nhau
  - Lệnh switch

Nội dung

- ▶ Tìm hiểu về vòng lặp ‘for’ trong C
- ▶ Làm việc với toán tử dấu phẩy (,)
- ▶ Tìm hiểu về các vòng lặp lồng nhau
- ▶ Tìm hiểu về vòng lặp ‘while’ và ‘do-while’
- ▶ Làm việc với các lệnh break và continue
- ▶ Tìm hiểu về hàm exit()

Câu lệnh lựa chọn

- ▶ Các câu lệnh lựa chọn cho phép chúng ta thay đổi hướng thực hiện của chương trình
- ▶ Một câu lệnh lựa chọn trả về giá trị đúng hoặc sai
- ▶ Ví dụ: Để xác định một số là số chẵn hay số lẻ chúng ta tiến hành như sau:
  - 1) Nhập vào một số
  - 2) Chia số đó cho 2 để xác định số dư
  - 3) Nếu số dư là 0, số đó là “SỐ CHẴN”
  - 4) Ngược lại số dư không bằng 0, số đó là “SỐ LẺ”

Các cấu trúc lựa chọn

C cung cấp hai dạng câu lệnh lựa chọn

Lệnh if

Lệnh switch

Lệnh if

- ▶ Cú pháp:

```
if (expression)  
    statement;
```

- ▶ Nếu biểu thức của lệnh if có giá trị đúng (true), khối lệnh theo sau lệnh if được thực thi

Lệnh if (tt.)

Chương trình hiển thị các giá trị dựa vào một điều kiện.

```
#include <stdio.h>
```

```
void main() {
```

```
    int x, y;
```

```
    char a = 'y' ;
```

```
    x = y = 0;
```

```
    if (a == 'y') {
```

```
        x += 5;
```

```
        printf("The numbers are %d and \t%d", x, y) ;
```

```
    }
```

```
}
```

Ví dụ

Lệnh if – else

```
if (expression)
    statement1;
else
    statement2;
```

Lệnh if – else (tt.)

- Nếu biểu thức của if trả về giá trị **true**, khối lệnh theo sau lệnh if được thực thi
- Nếu biểu thức của if **không** trả về giá trị true thì các lệnh theo sau else được thực thi
- Lệnh else là một tùy chọn. Lệnh else được dùng để thực thi các lệnh khi biểu thức trong if trả về giá trị **false**

Lệnh if – else (tt.)

Chương trình xác định một số là số chẵn hay lẻ

```
#include <stdio.h>
```

```
main() {
```

```
    int num ,res ;
```

```
    printf("Enter a number :");
```

```
    scanf ("%d" , &num) ;
```

```
    res = num % 2;
```

```
    if (res == 0)
```

```
        printf("Then number is Even");
```

```
    else
```

```
        printf("The number is Odd");
```

```
}
```

Ví dụ

Lệnh if-else-if

Cú pháp:

```
if (expression1)
    statement1;
else if (expression2)
    statement2;
else if (expression3)
    statement3;
...
else statementn;
```

Lệnh if–else–if (tt.)

- Lệnh **if - else - if** còn được gọi là lệnh **if-else-if bậc thang**
- Các biểu thức được xác định giá trị theo hướng từ trên xuống

Lệnh if–else–if (tt.)

Chương trình hiển thị thông báo dựa vào một giá trị :

```
#include <stdio.h>
#include <conio.h>
main() {
    int x;
    x = 0;
    clrscr ();
    printf("Enter Choice (1 - 3) : ");
    scanf("%d", &x);
    if (x == 1)
        printf ("\nChoice is 1");
    else if ( x == 2)
        printf ("\nChoice is 2");
    else if ( x == 3)
        printf ("\nChoice is 3");
    else printf ("\nInvalid Choice ");
}
```

Ví dụ

Lệnh if lồng nhau

- ▶ Lệnh **if** lồng nhau là một lệnh **if** được đặt trong một lệnh **if** hoặc **else** khác
- ▶ Trong C, một lệnh **else** luôn kết hợp với một lệnh **if** gần nhất cùng khối lệnh nếu lệnh **else** đó chưa được kết hợp với một lệnh **if** nào khác

Lệnh if lồng nhau (tt.)

- Cú pháp:

```
if (exp1)
{
    if (exp2) statement1;
    if (exp3) statement2;
    else statement3;           /*with if (exp3) */
}
else statement4;              /* with if (exp1) */
```

- Lệnh else bên trong được kết hợp với **if(exp3)**
- Theo chuẩn ANSI, một trình biên dịch hỗ trợ ít nhất là 15 mức lồng nhau

Lệnh if lồng nhau (tt.)

```
#include <stdio.h>
#include <conio.h>
main () {
    int x, y;
    x = y = 0;
    clrscr ();
    printf ("Enter Choice (1 - 3) : ");
    scanf ("%d", &x);
    if (x == 1) {
        printf("\nEnter value for y (1 - 5) : ");
        scanf ("%d", &y);
        if (y <= 5)
            printf("\nThe value for y is : %d", y);
        else
            printf("\nThe value of y exceeds 5 ");
    }
    else    printf ("\nChoice entered was not 1");
}
```

Ví dụ

Ví dụ

- ▶ - Ví dụ 1: Tìm min, max của 3 số a,b,c
- ▶ - Ví dụ 2: chương trình nhập số nguyên dương, kiểm tra số đó có là số chính phương hay không;
- ▶ - Ví dụ 3: chương trình tìm nghiệm của phương trình bậc 2

Lệnh switch

- Lệnh **switch** là một bộ lựa chọn đa hướng, nó so sánh giá trị của một biểu thức với một danh sách các hằng số nguyên hoặc hằng ký tự
- Khi gặp một sự so sánh khớp, các lệnh kết hợp với hằng đó được thực thi

Lệnh switch (tt.)

- ▶ Cú pháp:
  - ▶ **witch** (*expression*) {
    - case** *constant1*:
block of instructions 1
break;
    - case** *constant2*:
block of instructions 2
break;
    -
    -
    -
    - default**:
default block of instructions
  - }

Lệnh switch (tt.)

Chương trình kiểm tra một ký tự thường được nhập vào là một nguyên âm, là ký tự 'z' hay là một phụ âm

```
#include <stdio.h>
#include <conio.h>

main () {
    char ch;
    clrscr ();
    printf ("\nEnter a lower cased
    alphabet (a - z) : ");
    scanf ("%c", &ch);
```

Ví dụ

còn tiếp ...

Lệnh switch (tt.)

```
if (ch < 'a' || ch > 'z')
    printf("\nCharacter not a lower cased alphabet");
else
    switch (ch) {
        case 'a' :
        case 'e' :
        case 'i' :
        case 'o' :
        case 'u' :
            printf("\nCharacter is a vowel");
            break;
        case 'z' :
            printf ("\nLast Alphabet (z) was entered");
            break;
        default :
            printf("\nCharacter is a consonant");
            break;
    }
}
```

Ví dụ

- ▶ Ví dụ (minh hoạ cấu trúc switch): nhập biểu thức đơn giản dạng $a \otimes b$. tính và đưa ra kết quả
- ▶ ($\otimes$: có thể là phép toán số học, hoặc quy ước x, :)

Vòng lặp là gì?

Một đoạn mã lệnh trong chương trình thực hiện lặp đi lặp lại cho đến khi một điều kiện xác định được thỏa mãn

3 kiểu cấu trúc vòng lặp

Vòng lặp for

Vòng lặp while

Vòng lặp do....while

Vòng lặp for

Cú pháp:

```
for (initialize counter; conditional test; re-evaluation parameter){  
    statement  
}
```

- *initialize counter* là một lệnh gán để khởi tạo biến điều khiển của vòng lặp trước khi đi vào vòng lặp
- *conditional test* là một biểu thức quan hệ để chỉ định khi nào vòng lặp sẽ kết thúc
- ▶ *re-evaluation parameter* định nghĩa cách thức thay đổi của biến điều khiển vòng lặp mỗi khi vòng lặp được thực thi

Vòng lặp for (tt.)

- Ba phần của vòng lặp **for** phải được phân cách bởi dấu chấm phẩy(;)
  - ▶ Phần lệnh tạo nên thân vòng lặp có thể là một lệnh đơn hoặc một lệnh ghép (một tập nhiều lệnh)
- Vòng lặp **for** tiếp tục được thực thi khi biểu thức kiểm tra điều kiện vẫn có giá trị **true**. Khi điều kiện trở thành **false**, chương trình thực hiện lệnh theo sau vòng lặp **for**

Vòng lặp for - Ví dụ

```
/*This program demonstrates  
the for loop in a C program*/  
#include <stdio.h>  
main()    {  
    int count;  
    printf("\tThis is a \n");  
    for(count = 1;count <=6;count++)  
        printf("\n\t\t nice");  
    printf("\n\t\t world. \n");  
}
```

Toán tử dấu phẩy

Vòng lặp **for** có thể được mở rộng bằng cách chứa nhiều giá trị khởi tạo và nhiều biểu thức tăng/tri trong đặc tả của vòng lặp for

Cú pháp: `exprn1 , exprn2 ;`

```
#include <stdio.h>
main()
{
    int i, j , max;
    printf("Please enter the maximum value \n");
    printf("for which a table can be printed:");
    scanf("%d", &max);
    for(i = 0 , j = max ; i <=max ; i++, j--)
        printf("\n%d + %d = %d", i, j, i + j);
}
```

Vòng lặp for lồng nhau

Các vòng lặp for lồng nhau khi nó có dạng như sau

```
for (i = 1; i < max1; i++) {  
    ...  
    for (j = 0; j <= max2; j++) {  
        ...  
    }  
    ...  
}
```

Vòng lặp for lồng nhau -

Ví dụ

```
#include <stdio.h>
main() {
    int i, j, k;
    i = 0;
    printf("Enter no. of rows :");
    scanf("%d", &i);
    printf("\n");
    for (j = 0; j < i ; j++) {
        printf("\n");
        for (k = 0; k <= j; k++) /*inner for loop*/
            printf("*");
    }
}
```

Ví dụ

- ▶ - Ví dụ 1: In ra 10 số tự nhiên đầu tiên
- ▶ - Ví dụ 2: In các kí tự từ A - Z
- ▶ - Ví dụ 3: Giải bài toán vui trăm trâu trăm cỏ
- ▶ - Ví dụ 4: Nhập số n , in các số hoàn chỉnh $\leq n$

Vòng lặp while

Cú pháp

```
while (condition)  
statement ;
```

Vòng lặp while lặp lại các lệnh trong khi một biểu thức điều kiện mang giá trị True

Vòng lặp while - Ví dụ

```
/*A simple program using the while loop*/
#include <stdio.h>
main() {
    int count = 1;
    while( count <= 10)    {
        printf("\n This is iteration
                                   %d\n", count) ;
        count++;
    }
    printf("\n The loop is completed.\n");
}
```

Ví dụ

- ▶ - Ví dụ 1 (minh hoạ cấu trúc while): tính $n!$;
- Ví dụ 2: tính tổng , với $i = 1 \rightarrow n$;
- Ví dụ 3: kiểm tra số nguyên tố
- ▶ - Ví dụ 4: Tìm USCLN của 2 số a, b

Vòng lặp do...while

Cú pháp

do{

statement;

} while (condition);

- Trong vòng lặp **do while** phần thân của vòng lặp được thực thi trước khi biểu thức điều kiện được kiểm tra
- Khi điều kiện mang giá trị False, vòng lặp **do while** sẽ được kết thúc, và điều khiển chuyển đến lệnh xuất hiện ngay sau lệnh **while**

Vòng lặp do...while - Ví dụ

```
#include <stdio.h>
main () {
    int num1, num2;
    num2 = 0;
    do {
        printf( "\nEnter a number : " );
        scanf( "%d", &num1 );
        printf( " No. is %d", num1 );
        num2++;
    } while (num1 != 0);
    printf ( "\nThe total numbers entered were
            %d", --num2 );
    /*num2 is decremented before printing because
    count for last integer (0) is not to be considered
    */
}
```

Ví dụ

- ▶ - Ví dụ 1 (minh hoạ cấu trúc do while): Viết chương trình nhập dãy các số nguyên dương từ bàn phím, cho tới khi nhập số âm thì kết thúc nhập, in giá trị lớn nhất;

Các lệnh chuyển điều khiển

`return` **expression**

- Lệnh `return` được sử dụng để trở về từ một hàm
- Thực hiện lệnh `return` để trở về vị trí mà tại đó hàm được gọi
- Lệnh `return` có thể có một giá trị đi cùng, giá trị này được trả về cho chương trình gọi

Các lệnh chuyển điều khiển (tt.)

goto label

- Lệnh goto chuyển điều khiển đến một câu lệnh bất kỳ khác bên trong cùng một hàm trong một chương trình C
- Điều này thật ra vi phạm đến qui luật của một ngôn ngữ lập trình cấu trúc.
- Chúng làm giảm độ tin cậy của chương trình và chương trình khó bảo trì.

Các lệnh chuyển điều khiển (tt.)

break

- Lệnh `break` được sử dụng để kết thúc một mệnh đề *case* trong câu lệnh *switch*
- Nó cũng có thể được sử dụng để kết thúc ngang giữa vòng lặp
- Khi gặp lệnh `break`, vòng lặp sẽ kết thúc ngay và điều khiển được chuyển đến lệnh kế tiếp bên ngoài vòng lặp

Lệnh break – Ví dụ

```
#include <stdio.h>
main () {
    int count1, count2;
    for(count1 = 1, count2 = 0;
        count1 <=100; count1++) {
        printf("Enter %d count2: ", count1);
        scanf("%d", &count2);
        if(count2==100) break;
    }
}
```

Các lệnh chuyển điều khiển (tt.)

continue

- Lệnh *continue* dùng để bắt đầu thực hiện lần lặp kế tiếp của vòng lặp
- Khi gặp lệnh *continue*, các câu lệnh còn lại trong thân vòng lặp bị bỏ qua và điều khiển được chuyển đến lần lặp kế tiếp

Lệnh continue – Ví dụ

```
#include <stdio.h>
main ()      {
    int num;
    for(num = 1; num<=100; num++) {
        if(num % 9 == 0)
            continue;
        printf("%d\t", num) ;
    }
}
```

Các lệnh chuyển điều khiển (tt)

hàm `exit()`

- Hàm `exit()` được sử dụng để thoát khỏi chương trình
- Sử dụng hàm này sẽ kết thúc ngay chương trình và điều khiển được chuyển về cho hệ điều hành

Tóm tắt nội dung

- ▶ Cấu trúc tuần tự
- ▶ Cấu trúc rẽ nhánh (if, switch)
- ▶ Cấu trúc lặp
  - ▶ for
  - ▶ while
  - ▶ do while

Thảo luận

- ▶ So sánh các vòng lặp
- ▶ Ý nghĩa sử dụng của từng loại vòng lặp
- ▶ Hạn chế khi sử dụng break

CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP

- ▶ Bài 1 - Nhập dãy có n số thực, hãy xác định trật tự của dãy đó (tăng, giảm, hay không có thứ tự)
- ▶ Bài 2 -Viết chương trình nhập số n , tìm và in các số nguyên tố thuộc $2..n$
- ▶ Bài 3: Kiểm tra số fibonaxi
- ▶ Bài 4: Kiểm tra số hoàn chỉnh
- ▶ Bài 5: Tính $\sin(x)$ theo công thức khai triển Taylor với độ chính xác cho trước
- ▶ Bài 6: Nhập dãy có n số thực, hãy xác định trật tự của dãy đó (tăng, giảm, điều hay không có thứ tự)
- ▶ Bài 7: Nhập n , in n số fibonaxi đầu tiên
- ▶ Bài 8: Nhập số n , in các số nguyên tố $2..n$
- ▶ Bài 9: Viết chương trình nhập dãy các số nguyên dương từ bàn phím, cho tới khi nhập số âm thì kết thúc nhập, tìm giá trị lớn nhất.

CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP

- ▶ Bài 10: tính $\cos(x)$ theo công thức khai triển Taylor
- ▶ Bài 11: Tính tổng $1/(i!)$ với $i: 1 \div n$
- ▶ Bài 12: Tìm n số nguyên tố đầu tiên
- ▶ Bài 13: Nhập n số thực, tìm và in giá trị lớn nhất, nhỏ nhất
- ▶ Bài 14: Viết chương trình nhập dãy các số nguyên dương từ bàn phím, cho tới khi nhập số âm thì kết thúc nhập, tìm giá trị lớn nhất
- ▶ Bài 15: Viết chương trình chọn ngẫu nhiên một kí tự c nào đó, cho phép lặp nhập một kí tự từ bàn phím, nếu trùng với c thì thông báo chọn đúng và kết thúc
- ▶ Bài 16: Viết chương in bảng cửu chương ra màn hình
- ▶ Bài 17: Tính đại lượng với n cho trước $S_{\sqrt{2 + \sqrt{4 + \dots + \sqrt{2(n-1) + \sqrt{2n}}}}}$

HỎI VÀ ĐÁP